



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Qvæstio LI. De comparatione Angelorum ad corpora.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

QVÆSTIO LI

De comparatione Angelorum ad corpora.

ARTICVLVS I

Utrum Angeli habeant corpora naturaliter sibi vnita.

RIBVS quæstionibus sequentibus disputat D. Thomas de Angelis comparatione rerum corporearum. In hac quidem comparatione corporum, & in duabus sequentibus comparatione loci, & motus localis. Quæ hoc articulo notari potuissent, dicta sunt articulo i. quæstionis precedentis.

ARTICVLVS II

Utrum Angeli assumant corpora.

DISPVATIO I

REICIT in primis D. Thomas sententiam eorum, qui dicebant, Angelos non assumere corpora: sed eas corporales Angelorum apparitiones, quæ in Scriptura narrantur, fuisse solum per immutationem imaginationis, aut etiam sensuum exteriorum factam in eis, quibus sese ostendebant, absque existentia alicuius corporis à parte rei: non secus atque visiones Prophetarum fiebant solum per immutationem potentie cognoscantis Prophetæ, sine vlla existentia earum rerum, quas propheticò spiritu videbant. Hanc itaque sententiam merito reicit D. Thom. reiciuntque communiter alij Doctores ac Patres: quoniam quæ per immutationem solius potentie apparent, non conspiciuntur ab omnibus indifferenter qui præsentés sunt: Angeli autem, qui Abrahamo sedenti in ostio tabernaculi Genes. 18. se ostendisse narrantur, à tota familia Abraham videbantur: à Lotque, & à toto populo Sodomitarum conspecti sunt, vt capite sequenti narratur. Adde, quòd sacre literæ inuunt apertè habuisse corpora. Ait namque, lauisse pedes, surrexisse, & de Abrahamo dicit, gradiebarur simul cum eis deducens eos, & c. quibus familia in libro Tobias de Raphaële Angelo narrantur.

Angeli assumunt corpora.

Deinde responder D. Tho. ad quæstionem propositam. Cùm Scriptura narret Angelos sæpè apparuisse in figura corporali ac humana: Angeli autem nec corpora sint, nec corporibus sint vniti: sicut forma vnitur materia, & esto haberent corpora, non tamen humana & qualia illa erant, in quibus apparuerunt: consequens est, vt in corporibus, quorum non erant formæ informantés, apparuerint, atque adeò vt assumant, ac deponant corpora.

Opinio D. Basilij & aliorum iam hodie nõ probatur.

D. Basilij in lib. de Spiritu sancto c. 16. & Ioannes Thessalonicensis in Concilio Nicæno 2. actione 5. relatus, affirmare videntur, Angelos, dum apparèt hominibus, non assumere corpora, sed in suis propriis corporibus illis apparere, vt ex eorum testimoniis quæ præcedente quæst. art. i. retulimus est manifestum. Ait namque Basilij: *Ex propter & in loco sunt, & sunt visibiles dum eis, qui digni sunt, apparent in specie propriorum corporum.* Et Ioannes Thessalonicensis: *Multoties, inquit, in proprio corpore visi sunt, sed ab illis, quibus Dominus oculos aperuit.* Hanc eandem sententiam non iudicauit Augustinus impro-

A babilem: 15. namque de Ciuitate Dei, c. 23. post illa, quæ de incubis & succubis ex illo capite desumpta quæstione præcedente art. 1. retulimus, subiungit: *Non hic aliquid audeo temerè definire. utrum aliqui spiritus elemento aëreo corporati (nam hoc elementum, etiam cum agitur flabello, sensu corporis, atque sentitur) possint etiam hanc pati libidinem, vt quomodo possunt, sentientibus feminis miscantur.* Et loquitur de corpore aëreo proprio ipsis Angelis, non verò de nouo assumpto, dubitatque, vtum à feminis corporis sensu possint sentiri: & 3. de Trinitate cap. 1. *Fateor, inquit, excedere vires intentionis meæ, utrum Angeli mente spiritali sui corporis qualitate per hanc oculis operantes, assumant ex inferioribus elementis corpulentioribus, quòd sibi coadaptatum, quasi aliquam vestem mutant, vtant in qualibet specie corporales, etià ipsæ veras, sicut aqua vera in vinum verum conuersa est à Domino: an ipsa propria corpora sua transformet, vt quòd voluerint accommodata ad id quòd agunt. Sed quodlibet horum sit, ad præsentem quæstionem non pertinet.* Hæc Augustinus. Hæc tamen sententia tamquam omnino falsa est hodie reicienda. Tum quòd Angeli corporei non sint: Tum etiam quoniã communior Patrum eorum sententia, qui, vt iam art. i. quæstionis præcedentis demonstrauimus, Angelos corporeos esse asseruerunt, affirmat corpora illa spiritalia esse, nec vlla ratione sub sensum cadere: sed Angelos in corporibus aliis de nouo assumpto apparere.

Tertullianus in libr. de carne Christi paulò post principium asseuerat, Angelos, qui Abrahamo & Loth apparuerunt, eumque qui cum Iacob luctatus est, assumpsisse de nihilo corpora humana, in quibus sese videndos exhibuerunt, eaque vniuersè sibi hypostaticè, non secus ac caro Christi Verbo diuino hypostaticè fuit vnita: peracto autem illo ministerio, corpora dimissa in nihilum euauisse. Idem repetit paulò inferiùs, addens Angelos nos nascendo, vt Christum, assumpsisse carnem humanam, assumpsisse tamen illam de nihilo: aut si de aliquo, potius de terrestri corpore quàm de cœlesti. Hæc eadem asserit libr. 3. aduersus Marcionem ante medium. Quidam alij, quos Hieronymus in comment. in ca. 1. Aggæi colum. penult. & in præfat. in Malachiam, suppresso nomine, refert, dixerunt: *Ioannem Baptistam, Malachiam, & Aggæum fuisse Angelos in carne assumpta.* Idem præfatione citata refert Hieronymus sensisse Origenem de Ioanne Baptista, & Malachia.

E Hæc etiam sententia prorsus debet explodi, vt potest tamquam contraria veritati, & communi Patrum sententia. In primis namque Angelus non solum de nihilo, sed neque de præexistente materia potest assumere corpus, & vnire illud sibi hypostaticè, vt 3. parte, dum de incarnatione esset sermo, ostendimus. Multi etiam arbitrantur, nec diuina potentia fieri posse, vt aliena natura vnatur hypostaticè supposito creato, licet nos in contrariam sententiam loco citato propenderimus. Deinde opus non erat, vt Angeli vnirent sibi hypostaticè corpus in quo ad breue tempus hominibus apparerent: ergo vnio illa non fuit hypostatica, sed qualem statim exponemus, & qualem fuisse communis doctorum sententia affirmat. Id verò, quòd de Ioanne Baptista, Malachia, & Aggæo dicitur, videtur apertè pugnare cum eis quæ Scripturæ sacre sonant: quare erroneum id absque dubio censeri debet.

DISPV

DISPUTATIO II.

Quid sit Angelus assumere corpora, cuiusque nature ea corpora sint, & num. Deus aliquando corpus similiter assumpserit.

Quid sit ab Angelo corpus assumi.

Reiectis erroribus disputatione precedente impugnatis, explicanda sunt tria illa, quae in titulo continentur. Quod ad primum attinet, dicitur cum D. Thoma hoc loco in responsione ad secundum, & cum communi Scholasticorum sententia in 2. dist. 8. Angelum assumere corpus, ut modo loquimur, nihil esse aliud, quam uniri illi, tanquam motorum mobili, in quo apparet, & representatur. Quod sit, ut intelligitur mouens certum non dicitur. Sic dicitur, ut Angelus, qui fauces & linguam asinae Balaam mouebat ad loquendum, non dicitur assumpsisse corpus, fauces, aut linguam illius: sed quod non intendit in illis praedicto modo apparere. Fit tertio, ut neque demon, dum per serpente locutus est, & Euam deceptus, serpentem assumpserit: neque ut Energumeni, qui a demone vexatur, & lamiae, aut alij, qui ab eodem deferuntur interdum de loco ad locum, dicantur assumi a demone: quia licet demon in illis corporibus aliquid operetur, non tamen in eis apparet, ita ut referant, sustineantque personam demonis: id quod tamen ad eam assumptionem corporis, de quo modo loquimur, est necessarium. Dixi de qua modo loquimur: quoniam ut assumere est idem, quod arripere: aut etiam transferre, certe, & lingua asinae Balaam potest dici assumpta, hoc est, mota ad loquendum ab Angelo, & Energumeni, lamiae, & ceteris, qui interdum a demone de loco ad locum transferuntur, dici consecuerunt arripiti, aut assumpti a demone.

Quando ergo Angeli boni, aut mali se ostendunt in corpore aliquo, siue illud substantialiter sit diuersum ab eo, cuius similitudinem refert, ut quando de substantia aeris, aut alterius similis rei sumitur corpus, quod similitudinem habeat hominis, siue sit substantialiter illud idem corpus, quod apparet, ut si diabolus assumat verum cadaver, quod hominis mortui effigiem retineat, & nihilominus illud moueat, aut in eo loquatur, vel etiam assumat corpus viuum, in quo sermonem faciat, seque ipsum manifestet, quasi corpus illud personam demonis sustineat, verè dicuntur assumere tale corpus, ut modo loquimur. Neque enim placet sententia Durandi in 2. dist. 8. quaest. 1. ex eo asserentis, corpus viuum non posse assumi ab Angelo, siue bono siue malo; quod tale corpus verè referat animal, cuius est corpus, & non Angelum. Ut namque Angelus appareat in corpore aliquo, non est necesse, ut corpus assumptum effigiem habeat Angeli: id enim nulla ratione fieri potest: sed sufficit, ut non propriam rationem corporis, quod exterius apparet, sustineat, sed Angeli, siue laecat eum, cuius personam sustinet, esse Angelum, ut euenire solet dum Angelus in corpore phantastico apparet: sic enim Raphael, qui apparuit Tobiae, non est cognitus quasi Angelus, quousque se ipsum manifestauit: siue id sit manifestum, vel Angelus ipse manifestet se esse, cuius personam corpus illud sustinet. Hac eadem ratione existimo; Angelum assumere posse corpus viuum hominis: neque enim ad id necesse est, ut intret substantiam animae rationalis, sed satis est, si moueat ad loquendum cor-

Molina in D. Thom.

A pus, & manifestet seipsum esse, qui loquitur, & eius personam homo ille tunc gerat. Scorus & Gabriel in 2. dist. 8. addunt tanquam conditionem requisitam, ut Angelus corpus aliquod assumat, ut sit definitiue in eo corpore, hoc est, ut ita applicet suam substantiam ad corpus illud, & ad spacium quod corpus ipsum occupat, ut substantia Angeli extra illud spacium non existat. Eaque ratione volunt, Spiritum sanctum non assumpsisse corpus columbae, quae apparuit super Christum: sed quod, cum Spiritus sanctus sit vbique, non esset in illa definitiue. Puto tamen reuocandum esse hanc sententiam. Primum, quoniam Christus verè assumpsit naturam humanam: cum tamen non fuerit in ea definitiue: ergo ut corpus dicatur assumptum, vel à Deo, vel ab Angelo, non est necesse, ut sit in ea definitiue. Secundò, quoniam ridiculum esset affirmare, quod si, dum Raphael in corpore assumpto erat praesens Tobiae, aliquid operaretur simul in loco distanti, infra sphaeram tamen in qua tota poterat collocare simul suam substantiam, desineret habere assumptum corpus, in quo adhuc apparebat & erat praesens Tobiae. Adde, quod Angeli, qui apparuerunt Loth, simul erant in corpore assumpto, & extra corpus assumptum percutiebant civitate Sodomitas, ac proinde non stant definitiue in corpore assumpto. Haec quod attinet ad primum eorum quae proposita sunt.

Quod verò attinet ad secundum, D. Thomas hoc loco, Durandus in 2. dist. 8. quaest. 1. & quidam alij affirmant, corpora assumpta, tam ab Angelis bonis, quam a malis, ferè esse de natura aëris, ad iunctis tamen partibus aliquibus terrestribus, aut etiam aqueis, alicuius exhalationis, vaporis, aut nubis, ut Richardus eadem dist. art. 1. q. 3. & D. Bonaventura art. 2. qu. 2. Gabriel quaest. 1. & alij volunt: quod D. Thomas & Durandus non negant. Haec enim aëri permixta, ad faciliorem condensationem, figuram, & colorem, qui in eiusmodi corporibus assumptis apparet, conducunt: siue color ille verus sit, siue apparens dumtaxat, ex receptione lucis intra illud corpus, eo modo quo ex lucis receptione, certa quadam condensatione, aut permixtione terrestrium exhalationum, apparere solent varij colores in nubibus. Satis namque probabile existimo colores, qui in eiusmodi corporibus assumptis apparent, interdum esse veros, interdum verò solum apparentes ex luminis susceptione. Porro ex vario situ, condensatione, & permixtione aëris cum vaporibus, & exhalationibus, prouenire potest effigies, & color capitis, oris, narium, dentium, palpebrarum, & ceterarum partium, ac membrorum, quae praeter se ferat compositionem hominis, aut alterius animalis, vel cuiusvis alterius rei in corpore assumpto. Esse autem eiusmodi corpora assumpta de substantia aëris confirmat Durandus, quoniam experientia compertum est, eiusmodi corpora percussa ense, cessasse ensi, neque ullam passivam lationem: id autem eum natura aëris consentit, qui facile cedit, statimque per coniunctionem partium ad statum pristinum redigitur. Aduertim tamen, licet eiusmodi corpora assumpta, neque caro sint, neque ossa habeant, interdum tamen non solum quoad colorem, carnis & ossium similitudinem habere, sed etiam quoad tactum, ut Caietanus 2. 2. quaestione 95. articulo tertio ait experientia esse compertum: id quod ex condensatione, permixtioneque maiori partium terrestrium prouenire potest, demone, aut Angelo bono opponente simul suam vim ad motendum ac impediendum motum localem alterius corporis, ne penetret corpus assumptum.

Resoluitur.

Ut Angelus aut etiam diuina persona, dicatur corpus aliquod assumere, non est opus ut in eo sit definitiue.

Corpora ab Angelis assumpta, sunt naturae sint.

Color autem verus sit.



Corpora quae ab Angelis assumuntur non solum esse mixta perfecta.

Ex his omnibus constat, corpora ab Angelis assumpta non esse mixta habentia formam substantialem eorum corporum mixtorum, quorum similitudinem referunt. Nec enim tam facile possunt generari (imò, si sit sermo de corpore humano, aut de alterius animalis perfecti, non possent virtute daemonis, aut etiam Angeli boni, applicando actiua passivis fabricari: eò quòd necessarius sit concursus alterius animalis eiusdem speciei tamquam causae particularis) neque tam facile resoluerentur ac disparerent, quam facile constat evanescere, ex historia Raphaelis, Tobiae 12. Sunt verò, vt plurimum eiusmodi corpora mixta imperfecta, non solum quia consistat aëre condensato, sed etiam quia habere solent permixtos vapores & exhalationes: quae omnia facile dissoluntur & evanescent, redeuntque ad suam pristinam dispositionem. Haec de secundo.

D. Cyr. & quorundam aliorum sententia.

Deum nunquam assumptis corpus eo modo quo Angeli.

Quod attinet ad tertium, D. Cyprianus lib. 2. aduerlus Iudaeos cap. 5. in lib. aduerlus Praxeam. Gregorius Nazianzenus in tractatu de fide, & D. Hilarius 4. de Trinitate, putant, Deum in assumpto corpore visibilem apparuisse aliquando Patriarchis, Moyse, & Prophetis. Dicendum tamen est, Deum neque in veteri, neque in nouo testamento assumptis corpus eo modo, quo illud assument Angeli. Etenim in veteri testamento, Angeli erant, qui in corporibus assumptis personam Dei gerebant; vt docent, ac probant egregie Dionysius 4. cap. caelestis hierarchiae, D. Hieronymus ad Galatas 3. Augustinus 3. de Trinitate capite vltimo, quod idem reperit lib. 4. capite vltimo. Et Gregorius in praefatione Moralium capite 1. constatque ex sacris literis, Quamuis enim Exodi capite 3. dicatur, Dominum apparuisse Moyse in flamma ignis de medio rubi, dixisseque illi: *Ego sum Deus Abraham, &c.* Stephanus tamen Actorum capite 7. docet, fuisse Angelum qui personam Dei agens, cum Moysse loquebatur. Licet etiam Exodi capite 19. & 20. narretur, Dominum tradidisse legem Moyse: Paulus tamen ad Galatas capite 3. ait, *legem ordinatam fuisse per Angelos in manu mediatoris*, hoc est, Moyse, qui mediator erat inter Deum & populum. Et ad Hebraeos 2. de eadem lege ait: *Si enim, qui per Angelos dictus est sermo, &c.* Idem ex ipsomet contextu Scripturae Genes. 22. ostendit egregie Augustinus 3. de Trinitate cap. vltimo, de apparitione illa, quando Deus Abrahamo praecipit immolationem proprii filij Isaac.

Corpora in quibus Spiritus sanctus visibiliter apparuit, nec ab Spiritu sancto, nec ab Angelis fuerunt assumpta.

Quod ad apparitiones Dei in nouo testamento attinet, vt quando Spiritus sanctus apparuit super Christum in specie columbae, & in die Pentecostes super Apostolos in specie linguarum, dicendum est cum Augustino 2. de Trinitate capite 6. & libro 4. cap. vltimo, & epistola 102. corpora illa ministerio Angelorum formata fuisse, vt praesentiam Spiritus sancti representarent. Quia ergo non ab Spiritu sancto tamquam à causa particulari formata sunt ac mota, non dicuntur assumpta ab Spiritu sancto: tamen Spiritum sanctum praesentem representarent: neque item ab Angelis, quorum ministerio sunt formata, fuerunt assumpta: eò quòd non eorum personas, sed Spiritus sancti praesentem se ferebant.

Tandem quòd eiusmodi corpora vnita non fuerint Spiritui sancto hypostaticè ostendimus copiosè quaest. 43. artic. 7.

ARTICVLVS III.

Vtrum Angeli in corporibus assumptis opera vitae exercent.



CONCLUSIO est. Angeli in corporibus assumptis non possunt exercere opera vitae: possunt tamen exercere in eis quaedam operibus vitae similia. Primum probatur, quia opus vitae est efficienter à principio vitae intrinseco rei, quae mutatur tali operatione vitali: sed Angelus non est intrinsecus corpori inanimato, quod assumit, & in quo exercet operationes, nec efficit cum illo vnium per se: ergo operationes, quas Angelus exercet in corpore assumpto, non sunt vitales. Sicut enim motus baculi, licet fiat à viuente, non tamen est opus vitae, vt est opus manus: eò quòd hic fiat à principio intrinseco supposito, cuius pars quaedam est manus; ille verò alius fiat à supposito extrinseco baculo: ita motus, quo Angelus mouet corpus assumptum, licet sit à principio vitae, nempe ab Angelo, quia tamen non est à principio intrinseco supposito illius corporis, sed extrinseco, non est opus vitae.

Secundum probatur, quia Angeli possunt mouere membra corporis assumpti ad modum progressiui motus: ille tamen motus, neque erit opus vitae, cum sit ab extrinseco, & non à principio vitae intrinseco: neque erit propriè motus progressiuus, sed translaticè, & analogicè per similitudinem ad verum motum progressiuum, qui est opus vitae: quare metaphorice sumitur gressus & ambulatio Angelorum, dum Genes. 18. dicitur: *Cum ergo surrexissent inde, direxerunt oculos contra Sodomam, & Abraham simul gradiebatur deducens eos.*

Præterea possunt Angeli formare sonos similes vocibus, & de facto formauerunt in corporibus assumptis: edere tamen illos sonos, nec est opus vitae, cum non fiat à principio vitae intrinseco corporibus assumptis, neque est propriè loqui, sed similitudinariè, ac metaphorice. Atque in hoc sensu intelligendum est, Angelos fuisse locutos ad Abraham, Tobiam, beatam Virginem, &c. Vtrum autem Angeli indigent instrumento habente figuram linguae, labiorum, &c. ad formandos illos sonos similes veris vocibus, si quæras; Respondendum est negatiuè: ore namque & lingua aëre Balaam edidit Angelus huiusmodi sonum: cum tamen os aëri accommodatum non sit ad tales voces edendas. Præterea vox illa de caelo: *hic est filius meus dilectus*: ministerio Angelorum formata est sine ore & lingua: nouerunt namque optimè Angeli eo modo percutere aërem, vt absque ore & lingua sonus ille resulset.

Item possunt Angeli terere cibum in corporibus assumptis, & transmittere illum in partem interiori: quod faciebat Raphael dum comitabatur Tobiam, feceruntque Angeli quos Abraham Genes. 18. hospitio excepit: attamen illud neque erat opus vitae, propter rationem sapè redditam, neque erat verè comedere, vt constat ex illo Angeli Tobiae 12. *Cum essem vobiscum videbar quidem manducare & bibere, sed ego ipse inuisibilis & cibo vitor.* Comedere namque est motu animali maxillarum, linguae, & faucium terere, & transmittere cibum in eam partem, in qua natus sit conuerti in substantiam viuentis, quod pascitur, siue conuertatur, siue non. Quod dico, quia Christus verè comedit post resurrectionem, vt Augustinus 13. de Ciuitate Dei cap. 22. affirmat.

mat : non tamen conuertit cibum in suam substantiam, sed sine vlla concoctione, vllôque sui corporis motu, labi per intestina fecit, nulla parte illius in suam substantiam conuerfa, aut certe cibus ille resolutus in aëream, vel aliam similem substantiam, exhalauit, vt multis magis placeret. Angeli verò nec motu animali corporis assumpti terebant, & deglutiebant cibum, nec illum transmittiebant in partem, in qua natus esset conuerti in substantiam eius viuens, quod illum fumeret : quare solum similitudine quadam translaticid dicebantur comedere. Augustinus tamen epistola 49. qu. 1. & in lib. 13. de Ciuitate Dei cap. 22. innuere videtur, eos verè comedisse, esto non propter indigentiam : quamuis hoc posteriori loco addat, posse id in dubium vocari. Idem habetur lib. 3. de mirabilibus sacrae Scripturae ca. 14. tomo 3. operum Augustini : liber tamen ille non est Augustini : nec multum mirandum est, quod id senserit Augustinus, cum Angelos crederet esse corporeos, atque ad eò animalia : Scorus in 2. dist. 8. qu. 1. aliunde motus est, vt affirmaret, Angelos in corporibus assumptis verè comedisse : nempe quia credit comestionem non esse operationem vitalem. At reuera autoritas illa Tobia cap. 12. satis aperte innuit illum non esse veram comestionem. Idemque persuadet explicatio verè comestionis quam adiecit. Quare dicendum est cum Diuo Thoma hoc loco ad quintum illam non fuisse veram comestionem.

Scoti sententia reuocatur.

Angeli assumunt corpora non propter se, sed propter nos.

Vnum superest aduertamus, Angelos non sumere corpora propter se, sed propter nos, vt nobis appareant. Angeli quidem boni in commodum nostrum : mali verò in nostram perniciem. Deus tamen id sæpè permittit Angelis malis, veritque in bonum nostrum. Effigies autem oculorum, aurium, &c. quæ in corporibus assumptis ab Angelis apparent, inferuiunt : tum vt corpus illud referat corpus humanum, aut alterius animalis, si in effigie alterius animalis appareant : tum etiam in signum, quod ipsi etiam cognoscunt, & percipiunt non quidem per sensum aliquem, sed per intellectum.

A loco sine definitione & mensura, quod ita propter immensitatem suæ essentia & substantia, est in spacio, vt nullis finibus illius contineatur, sed vbique sit in toto spacio infinito, quod à centro vniuersi in omnem partem supra omnes orbes cœlestes, vltra quam allequi possumus cogitando, protenditur, quod totum potest syncategorematicè replere corpore, hoc est, non tantum illius, quin maius in infinitum : quod Deo conuenit, vt quæst. 8. ostendimus.

B Porro duobus modis potest dici aliquid esse in loco definitiuè iuxta modum explicatum. Vno, actu, quia videlicet ita de facto est in tanto loco, vt non sit in maiori, siue eodem genere existendi in loco possit esse in maiori, siue non. Altero etiam potentia, quia videlicet, eodem genere existendi in loco, non potest esse in maiori. Si ergo sphaera spaciij, in quo Angelus aliquis possit esse simul sit vnus leuca : Angelus verò ille contrahat suam substantiam ad existendum solum in dimidio illius (quod inferius ostendetur efficere posse pro sua libertate) erit quidem Angelus ille in illa dimidia leuca definitiuè priori modo, non verò posteriori.

Duobus modis dicitur aliquid esse in loco definitiuè.

C Obserua deinde, Deum duobus modis dici esse in spacio. Vno, simpliciter : quo pacto sine vlla propria definitione ac mensura dicitur esse vbique. Alio modo replentiè, hoc est replendo illud corporibus : quo pacto solum est in eo spacio, quod replent corpora. Quia ergo modus hic, quo Deus in spacio rebusque creatis existit, mensura certa, certisque terminis concluditur, non quidem quoad quantitatem spaciij, in quo eo modo esse potest, sed in quo de facto est, posset concedi eo genere existendi esse definitiuè in loco, iuxta priorem modum ex duobus explicatis, non verò iuxta posteriorem. Quamuis numquam absolute concedendum sit, nec asserendum, Deum esse in loco definitiuè : sed cum addito & distinctione, nempe replendo locum, & quoad spaciium quod de facto replet : non verò quoad illud, quod sua omnipotentia replere potest.

Deus vsq; in loco.

D Licet modus, quo corpus Christi sub speciebus sacramentalibus existit, rationeque earum, in spacio, quod ipsa occupant, suum peculiare nomè habeat, appelleturque existentia sacramentalis. Ac licet corpus Christi existere eo modo possit, non in tot hostiis, quin in pluribus, & non in tanta quantitate specierum, quin in maiori : quia tamen in quocumque temporis puncto, est in hostiis certis ac definitis, & in vnaquaque earum est sub certa quadam quantitate, atque ad eò modus ille existendi terminum ac mensuram eo modo recipit : concedi etiam posset, in quocumque temporis puncto esse Christi corpus definitiuè in hostiis consecratis, quæ tunc sunt, & quoad singularem existentiam, quam in vnaquaque designata hostia habet, esse definitiuè in quantitate illius hostia : iuxta priorem sensum ex duobus explicatis, quibus aliquid dicitur esse alicubi definitiuè : non verò secundum posteriorem. Numquam tamen sine distinctione concedendum est, corpus Christi in sacramento altaris existere definitiuè, sed, loquendo simpliciter, solum est asserendum, ibi esse sacramentaliter : qui existendi modus supernaturalis, ac peculiaris est corpori Christi.

Esse corporis Christi in Eucharistia sacramento an sit esse definitiuè.

E Esse in loco definitiuè (sumptum communissimè, vt de eo haecenus locuti sumus) subdividitur, in esse in loco per commensurationem cum eo, ita scilicet, vt quanta est vera aut imaginaria quantitas loci, tanta sit locati, & è contrario, & in esse in loco definitiuè, sumpto vocabulo pressè, prout ea so-

Subdiuisio.

QVÆSTIO LIJ.

De comparatione Angelorum ad loca.

ARTICVLVS I.

Vtrum Angelus sit in loco.

DISPVATIO VNICA.

V T disputatio hæc dilucidior sit in quinque membra sequentia erit diuidenda.

MEMBRVM I.

De variis modis existendi in locis.

Esse in loco diuiditur in duo membra. Quid sit definitiuè in loco esse. Esse in loco per commensurationem quid.

V M P T O loco latè, vt dicitur, non solum de superficie corporis continentis, sed etiam de spacio, siue illud corpore sit repletum, siue non, quo pacto qu. 8. artic. 1. disput. 3. ostendimus extra cælum esse infinitum spatium. Esse in loco latissimè sumptum, diuiditur in esse in loco definitiuè, & in esse in loco sine vlla definitione ac mensura. Illud dicitur esse in loco definitiuè, quod ita est in tanto finito loco, vt non sit in maiori. Illud verò dicitur esse in